

עשרת ימי תשובה

„גזר דין“, והביא זה לענין מעלת ה־תשובה — שבעשרה ימים אלו, היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, היינו שלבד זאת שמתקבלת היא (אצל הקב"ה) מיד, התשובה עצמה, היא יפה ביותר¹⁰. ומשמע מזה, שעיקר התועלת מ„קירוב“ זה של הקב"ה בעשרה ימים אלו, היא בענין התשובה דוקא.

וצריך להבין: זה שהקב"ה „מצוי“ לכאורה מִישראל, צ"ל מביא לידי תוספת התעוררות בכל עניני עבודת השם, ובפרט בעבודת התפלה להקב"ה, ד־כאשר הקב"ה הוא „מצוי“ אליו בודאי שתפלותיו — באיזה ענין שהוא — מתקבלות מיד כו: אבל מהי השייכות המיוחדת דקירוב זה לענין התשובה?

ב. וי"ל דיובן זה בהקדם ביאור ה־

א. כתב הרמב"ם בהלכות תשובה: „אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר: דרשו ה' בהמצאו“, ומקורו בדרשת הגמרא על פסוק זה „דרשו ה' בהמצאו“ — שהזמן שבו הקב"ה „מצוי לו“ (לכל יחיד מִישראל) — „אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ“.

אמנם, בגמ' הובא זה לענין הצעקה והתפלה לבטל גזר דין — ד„גזר דין של ציבור .. אע"ג שנחתם נקרע“ לעולם (ע"י צעקה), „בכל קראנו אליו“, משא"כ ביחיד הוא רק, „בהמצאו“ — „אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ“.

אבל הרמב"ם לא הזכיר כאן ענין של

(8) ומ"ש הרמב"ם „(התשובה) והצעקה“ — ב־פשוט בא בהמשך למ"ש לפניו (הלכה ד) „מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם כו“ (ולא — תפלה לבטל גזר דין).
(9) כותבין פרק זה דהלכות תשובה, שהוא ע"ד מעלת התשובה, וכתחלת הפרק — „אי זו היא תשובה גמורה כו“. ובפרט שעדיין לא נזכר ברמב"ם ע"ד דינו של אדם (וענין הדין — כולל הדין דר"ה — בא רק לקמן בפרק ג. וראה שם ה"ד).
(10) וראה לקו"ש ח"ט ע' 211 (ובהערה שם).
לקו"ש חכ"ט ע' 206-7.

(*) בכס"מ כו' שם ציינו שמקור הרמב"ם (שהשב צ"ל „צועק תמיד כו“) הוא ממאמר ד' דברים מקרעין גזר דינו של אדם (ר"ה טז. ב. וראה לעיל ע' 62). אבל מלשון הרמב"ם „צועק תמיד“ משמע, שכוונתו שכן צ"ל הנהגת השב בכלל (ולכאורה — גם לאחר שבטל גזר דינו). וע"ד מ"ש הרמב"ם לקמן ספ"ו. וראה הערה הבאה.

(1) פ"ב ה"ו.
(2) ישע"י נה, ו.
(3) בכמה כת"י הרמב"ם (ראה ס' המדע — ירושלים, תשכ"ד) הובא גם סיום הכתוב „קראוהו בהיותו קרוב“ (וכ"ה בוח"א קה, ב. וראה ר"ח ר"ה ית, א), או עכ"פ „וגו“ (וראה לקו"ש ח"ד ע' 465 בהערה). וראה לקמן בפנים סעיף ב ואילך.
(4) ר"ה ית, א (וש"ג) — כמ"ש בכס"מ כו' שם.
(5) ל' רש"י שם ד"ה ויחיד אימת.
(6) ואתחנן ד, ז.
(7) כ"ה פשוט משמעות הגמ', דהחילוק בין (יחיד וציבור, וכל השנה ועשיית הוא להמ"ד (ר"ה) שם) שגז"ד של יחיד לא נקרע. אבל מלשון הרמב"ם שם „אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם בעשרה הימים כו' היא יפה ביותר כו“, משמע, דגם למ"ד שגז"ד של יחיד נקרע לעולם, מ"מ יש חילוק בין כל השנה לעשיית שאו, היא יפה ביותר כו“ (פרשת דרכים דרוש יג בתחלתו. וראה אוה"ת ש"ש ע' א"ת).

„בהמצאו“ הוא מלשון „מציאה“¹⁵, שגדרה של „מציאה“ הוא שהיא באה בהיסח הדעת¹⁶, מבלי כל השתדלות מצדו (דלא יתכן לומר שאדם יהי' טורח לחפש מציאה, שהרי הגדר של „מציאה“ הוא, שמוצא אותה, שלא מדעתו). ומוזה מובן, דזה שקירובו וגילוייו של הקב"ה לישראל שבפסוק זה מתואר בתיבת „בהמצאו“, ה"ז משום שהגילוי הוא (גם) למי שאינו ראוי לכך מצד עצמו אלא בא „בהיסח הדעת“, והיינו מי שצריך לעבודת התשובה.

וזהו השייכות המיוחדת דפסוק זה ל„עשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ“ וענין התשובה:

בתחלת השנה, כאשר האדם עושה חשבון-צדק אליבא דנפשי' ממעשיו דיבוריו ומחשבותיו במשך שנה שעברה, וידע אינש בנפשי' שמצבו הרוחני הוא רחוק מכפי הרצוי, ועכ"פ מכמאן דבעי ל"י למעבד¹⁷, יוכל ליפול ביאוש ח"ו, בחשבו מי אני ומה אני שאוכל להתקרב אל השם.

ובמענה על זה אמר קרא, שבעשרה ימים אלו – „דרשו ה' בהמצאו“, הקב"ה „מצוי לו“ בדרך מציאה, שאינו תלוי כלל בעבודת והכנת האדם: ולכן אינו נוגע בזה מצבו הרוחני של האדם, אם עובדתו במשך השנה היתה כדבעי וראוי הוא לקירוב זה אם לא: ויתירה מזו – אפילו לא טרח האדם „לחפש“ את ה' (כמש"נ¹⁸ „ובקשתם משם את ה'“ ומצאת¹⁹), הרי כיון שהקירוב בא בדרך „מציאה“, הרי הוא לכל ישראל בשווה²⁰.

פסוק „דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב“ – דלכאורה יש להבין כפל הלשון (א) דרשו ה' בהמצאו, (ב) קראוהו בהיותו קרוב?

ע"ד הפשט יש לומר שהכפל הוא (רק) ליופי המליצה²¹. אבל ע"ד ההלכה והדרוש (ובפרט ע"פ פנימיות הענינים), מסתבר לומר שהם שני ענינים חלוקים – שיש בכל אחד מהם תוכן וחידוש מיוחד²².

ויש להוסיף: בשני חלקי הפסוק יש שני שינויים: (א) באופן פעולת האדם – „דרשו“ או „קראוהו“, (ב) באופן גילוי הקב"ה להאדם – „בהמצאו“ או „בהיותו קרוב“.

וע"פ הנ"ל שהם שני ענינים חלוקים בתוכן, מסתבר, ששניהם תלויים זב"ז: מצד זה שהקב"ה הוא „בהמצאו“ – „מצוי לו“ – צ"ל בישראל ענין ה„דרישה“ („דרשו“): והתוצאה של „בהיותו קרוב“ (קירוב הקב"ה לעם ישראל) היא – „קראוהו“.

[וכפירוש הפשוט בכתוב זה, דמש"נ „בהמצאו“ (ו„בהיותו קרוב“) אינו תוצאה מ„דרשו ה'“ (ו„קראוהו“) (ע"ד מש"נ²³ „ובקשתם גו' את ה' ומצאת כי תדרשנו גו'“), אלא להיפך, שדרישת האדם את ה' היא תוצאה מזה שהקב"ה הוא „ב-המצאו“²⁴].

ג. ויש לומר הביאור בזה:

(11) וראה מצו"ד שם.

(12) ראה מלבי"ם עה"פ. וע"ד החסידות – אה"ת שיש ע' אתעב ואילך. איתעג. ועוד.

(13) ואתחנן ד, כט. וראה לקו"ת פ' ראה לב, ב ואילך.

(14) דלא כפי' הרד"ק בשם אביו „דרשוהו

בענין שימצא לכם . . בענין שיהי' קרוב“.

(15) ראה גם אה"ת ש"ש ע' א'תקנא. האינו ע'

א'תרסט ואילך.

(16) סנהדרין צז, סע"א.

(17) ראה כתובות סז, רע"א.

(18) בלקו"ת האינו (עח, ב) מפרש ד„בהמצאו“

לתת הצדקה בסבר פנים יפות²¹ באופן שהעני ירגיש את קירובו של נותן הצדקה, ש"מתאונן עמו על צרתו... ומדבר לו דברי... נחומין כו"²⁵].

ולפיכך יכול אדם לאמר, דהן אמת שמפני האהבה העצמית של הקב"ה לעם קרובו אינו "מסלק עליו" גם כשהם חוטאים, והוא "מצוי לו" בדרך מציאה – מ"מ אולי אין כאן קירוב, שהאדם ירגיש קירובו של הקב"ה אליו, כי לזה צ"ל הכנה מתאימה של האדם, שיהי' "כלי" מתאים (ולא שייך שיהי' כלי ראוי ל"קירובו" של הקב"ה מבלי עבודה כדבעי).

וע"ד במשל הנ"ל מאהבת האב אל בנו הקטן, דאף שאין האב "מסלק עליו" גם כשהבן חוטא נגד אביו, מ"מ לכאורה לא שייך לומר שבמצב כזה תתגלה אהבת האב אל הבן באופן שהבן ירגיש קירובו של האב אליו.

וזהו מה שממשיך הכתוב "(דרשו ה' בהמצאו) (ומוסיף) קראוהו בהיותו קרוב" – שנוסף ע"ז שהקב"ה "מצוי לו", ועוזרו ומסייעו לשוב אליו, הוא "קרוב" לכל איש ישראל, בלי הבט על מעמדו ומצבו הרוחני, באופן שבימים אלה מרגיש באופן גלוי אהבתו וקרבנותו של הקב"ה לישראל.

ה. שני ענינים אלו בהתקרבות השם לעמו ישראל (בעשרה ימים אלה), תכ-ליתם לעורר את ישראל להתקרב אליו ית', "כמים הפנים לפנים"²⁶. ועפ"ז מובן, שאופן התקרבות האדם להשם, הוא בהתאם לאופן קירובו של הקב"ה אליו:

והטעם לזה – "כי נער ישראל ואו-הבהו"²⁷, וכדאיתא במדרש²⁸, "כשם שבנו של אדם כשהוא תינוק קטן אם יחטא אין אביו מסלק עליו מפני שהוא קטן... כך ישראל אפילו חוטאין כו' כי נער ישראל ואוהבהו", והיינו, שאהבת הקב"ה ליש-ראל היא כאהבת האב אל בנו הקטן, שהיא אהבה עצמית²⁹ ובלתי תלויה בהנ-גת הבן, שלכן, גם כשבנו הקטן מתנהג היפך רצון אביו – "אין אביו מסלק עליו".

וזהו הטעם לכך שגם כשהנהגת איש ישראל אינה כדבעי, הרי בהגיע עשרה ימים אלה שבין ר"ה ליוהכ"פ, הקב"ה "מצוי לו" – בדרך מציאה, ואינו "מסלק עליו"³⁰.

ד. אמנם עדיין ניתן לשאול:

העור וסיוע מלמעלה יכול לבוא ב-דרך "מציאה" שלא לפי ערך עבודתו, אבל הסיוע הוא באופן שהאדם אינו מרגיש את קירבתו של הקב"ה.

[וע"ד נתינת צדקה של בשר ודם להבדיל, שיש עצם נתינת הצדקה עצמה, וענין שני נוסף ע"ז צ"ל, "המפייסו"³¹ –

קאי על "ניצוץ אלקות הנאבד בפשיעת השמירה", וצריכים לבקש האבידה, ע"ד "ובקשתם משם כו' ומצאת". אבל פ"י זה הוא לכאורה ע"פ פ"י הרד"ק (שבעה ע"ד 14), "דרשוהו בענין שימצא לכם", משא"כ לפי הפשוט.

(19) הושע יא, א.

(20) אגדת בראשית פ"ה, א. וראה גם במדבר פ"ב, טז. שהש"ר פ"ח, ח (א).

(21) ראה ד"ה כי נער ישראל תרס"ו (נדפס בהוספות להמשך תרס"ו). לקו"ש חכ"א ע' 20 ואילך. ושייך.

(22) ראה שהש"ר שם, בא יוהכ"פ ומכפר עליהם.

(23) ב"ב ט, ב. וראה הערה הבאה.

(24) רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"ד. וברדב"ז שם ש, כל זה נלמד" ממחז"ל ד, והמפייסו" (והוא דלא כפי' התוס' ב"ב שם דלא איירי בנותן צדקה).
(25) ל' הרמב"ם שם.
(26) משלי כז, יט. וראה תניא פמ"ו.

ג"פ ביום על הגאולה, הוא מפני שישראל צריכים לתבוע את הגאולה מהקב"ה, ובוה גופא – באופן של „את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח“, דרישה ותביעה שיבוא משיח צדקו במהירות, מיד ממש.

והענין השני שבכתוב – „בהיותו קרוב“, היינו הסייע משמיא באופן ש־האדם יכול להרגיש קרבתו ואהבתו הגלוי של הקב"ה לעמו ישראל – מביא את האדם למצב ועבודה דומה – מדה כנגד מדה – שעבודתו היא באופן של „קראוהו“, וכידוע ש„קריאה“ (בקול ודיבור) מורה על ענין הגילוי (כמו דיבור האדם ש„מגלה . . מה שהי' צפון ונעלם במחשבתו“³⁵), והיינו שאינו מסתפק בדרישה (שמצד פנימיות נפשו), אלא עושה ככל יכולתו שהשכינה תאיר אצלו בגילוי, בכל כחות נפשו.

ו. כו"כ שנים קוראים בשבת שובה – השבת של עשיית³⁶ – פרשת האזינו. וע"פ דברי השל"ה הידועים³⁷, שתוכן כל פרשה שייך לזמן שקוראים אותה, מובן, שיש רמז בפרשת האזינו לענינים הנ"ל של עשרת ימי תשובה.

ואכן מצינו שהענין הנ"ל שבעשיית נרמז בתחילת הפרשה³⁸:

עה"פ האזינו השמים גו' ותשמע הארץ גו' איתא בספרי: „לפי שהי' משה קרוב לשמים לפיכך אמר האזינו הש-

זה שהקב"ה „מצוי“ לכאור"א מישראל, בדרך מציאה (מבלי כל השתדלות מצד האדם) – מעורר את האדם, שתמורת זה שהיחס שלו לעניני תומצ"ה הי' באופן של „מציאה“ (שהיתה חסרה אצלו ההשגת תדלות והיגיעה בעבודת השם), צריך הוא להשתדל ולהתייגע להתקרב אל השם.

וזהו מה שאומר הכתוב – „דרשו ה' בהמצאו“, שהמצב ד„בהמצאו“ מעורר את האדם שידרוש את ה', ולכן נקט הכתוב „דרשו“ דוקא (ולא „בקשו“³⁷ וכיו"ב) – כי הלשון „דרשו“ מורה על בקשה וחיפוש חזק ביותר³⁸, ועד – דרישה לשון „תביעה“³⁹.

[ע"ד מחז"ל⁴⁰, „עבדינו זכר למקדש . . ציון . . בעיא דרישה“ – שהדיוק בזה הוא דרישה דוקא, שבקשה בעלמא על הגאולה אינה מספיקה, אלא צ"ל דרישה ותביעה (תמידית)⁴¹, וכדברי חז"ל⁴² (ש־הובאו להלכה⁴³) דזה שאנו מתפללים

(27) וע"ד תהלים כו. ח. וכן „ובקשתם משם גו'“ (ואתחנן ד, כט.) ועוד.

(28) ראה רש"י ד"ה ודרשת (סנהדרין מ, סע"א) „ודרשת וחקרת משמע יפה יפה . . ודרשת (גם) בלא הטב משמע דרישה מעליא“ (משא"כ „ושאלת“). וראה הנסמך בהערה הבאה.

(29) כתרונם עה"פ. וראה אוה"ת ש"ש ע' איתעג (ס"ה) ואילך. שם ע' איתפד. ועוד. וראה הערה 34.

(30) ר"ה ל, א. סוכה מא, א.

(31) כפי' ההי"מ (לקו"א סד א. או"ת עט, ג) „מכ"ל דבעי דרישה ל' חז"ל (שם) . . להורות דבר כללי כל ימי האדם וכל עתיו ורגעיו בעי דרישה . . תמידית“.

(32) מדרש תהלים מזמור יז. מדרש שמואל ספלא (הובא ברד"ק סוף ש"ב).

(33) רוקח ה'ל' תפלה ששכ"ב. וראה גם ב"י לטא"ח ספ"ח (ד"ה וכתב הרמב"ם), משבלי הלקט (דיון סדר ברכת המזון סקנ"ז) – בדיון הזכרת מלכות בית דוד בברכת בונה ירושלים.

(34) להעיר מצינו או"ח (סתכ"ט סק"א) ד„דורשין היינו מה שצריך לאותו יום“ (משא"כ „שאלה היינו מה שיצטרכו לעתיד“).

(35) ל' התנאי פכ"א.

(36) היינו השבת של ז' הימים שבין ר"ה ליוה"כ.

(37) חלק תושב"כ ר"פ וישב.

(38) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 213. ח"ד ע' 147.

ולכאורה, לפי זה צריך ביאור: כיצד אפשר לבאר את מאמר הספרי הנ"ל, שמשא הי' "רחוק מן הארץ", לפי פירוש אדה"ז ד"א"רץ" קאי על המצות?

וי"ל הביאור בזה:

על פי פירוש הפשוט, ש"שמים" מורה על ענינים רוחניים ו"ארץ" מורה על ענינים ארציים – הרי הריחוק מן הארץ הוא ענין של שלילה בלבד, שהאדם מרוחק ומושלל מענינים ארציים: אבל לפי פירוש אדה"ז שגם "ארץ" מורה על ענינים רוחניים, צריך לומר, שגם ענין ה"ריחוק" אין תוכנו שלילה וניתוק, אלא הא גופא הוי דרך בעבודת השם, דהיינו, שעבודת ה' בעניני "ארץ" (מצוות) היא בבחי' "ריחוק".

הסברת הענין:

העבודה בבחי' "קירוב" ענינה – שה' אדם מרגיש קירובו לה', והיינו כשמבין ומשיג בשכלו גדלות האל, וכן מרגיש בנפשו אהבת השם וכו'; והעבודה בבחי' "ריחוק" היא קבלת עול מלכות שמים, דגם כשחסר בעבודת המוחין והמדות (שדעתו קצרה להבין בגדלות האל ועדיין לא הגיע לכך שלבו יתעורר באהבה להשם וכו', כך שהוא מרגיש את עצמו "רחוק" מהשם), מ"מ, הוא עובד עבודתו מתוך קבלת עול מלכותו ית' ברך.

וזוהו הפירוש (הפנימי) ב"קירוב לשמים (תורה) . . רחוק מן הארץ (מצוות)" – בעבודת השם גופא:

ע"י לימוד התורה נעשה⁴³ "יחוד נפלא" של שכל האדם וחכמתו יתברך, עד שנעשים "לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה", כי כשהאדם מבין ומשיג

מים, ולפי שהי' רחוק מן הארץ לפיכך אמר ותשמע הארץ". והקשר דענין זה לעשרת ימי תשובה פשוט – שמכיון שאז הקב"ה הוא "בהמצאו . . קרוב" ל"כאור"א מישראל, הרי ביכלתו של כל איש ישראל להיות "קרוב לשמים", להרגיש את עצמו קרוב להקב"ה ("שמים"), ובדרך ממילא – "רחוק מן הארץ"³⁹ (ענינים ארציים וחומריים).

וע"פ המבואר לעיל בארוכה, שב' פסוק זה – "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב" – נרמזו שני אופנים בקירובו של הקב"ה לישראל, ובהתאם לזה – שני אופנים בהתקרבות האדם אל השם – יש לומר, ששני אופנים אלו נרמזו גם במאמר הספרי הנ"ל.

ז. ויובן זה בהקדים תוספת ביאור בדברי הספרי "לפי שהי' משה קרוב לשמים . . רחוק מן הארץ":

אדמו"ר הזקן⁴⁰ מפרש הכתוב האזינו השמים גו' ותשמע הארץ גו' – דשני הענינים ד"שמים" ו"ארץ" ישנם בעבודת השם: "שמים" קאי על התורה, "שהתורה היא מן השמים" ("מן השמים דברתי גו'"), ו"הארץ" היא . . מצות . . מעשיות בפועל ממש (שרוב המצוות ככולן קיומן הוא בדברים גשמיים וארציים)⁴²:

39 וזה שישע"י הי' "רחוק מן השמים" ו"קרוב לארץ" (ספרי שם) – יש לבאר: א) כי כל נבואתו זו היא בקשר ומדברת במצב בני דורו ואך בזה: ב) עפ"ש"נ בכ"מ דהמברר מתלבש בהמתברר. וראה לקמן הערה 44.

40 לקו"ת האזינו (עד, ב) ובארוכה עטרת ראש דרוש לשבת תשובה (לח, א). וראה ת"א בתחלתו. ספרי עה"פ. לקו"ש ח"ד ע' 1157 ואילך.

41 יתרו ב, יט (הובא בספרי שם).

42 ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא (ח"ב ע' תרטז): וכמו שמוכת מכמה כתובים שהמצות נק' בשם ארץ. וראה עטרת ראש שם.

דרכים אלו הן כנגד שני הענינים ש' נרמזו בפסוק, "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב":

"דרשו ה' בהמצאו" – שהיא דרישת האדם כאשר הקב"ה הוא "קרוב" (רק) "מצוי לך", אבל אינן עדיין הרגשה של קירוב וגילוי אל האדם⁴⁵ – היא ע"ד העבודה דקבלת עול, שהאדם מרגיש עצמו "רחוק" מהשם, אלא שמקבל עליו עולו יתברך.

משא"כ "קראוהו בהיותו קרוב" – היא העבודה באופן של "קירוב" וגילוי, שהאדם מתייגע בשכלו להבין חכמתו יתברך, עד שנעשה "יחוד נפלא" כנ"ל; וכמבואר גם בתניא⁴⁶ בטעם ש"עסק התורה נקראת בלשון קריאה . . שעי" עסק התורה קורא להקב"ה לבוא אליו כביכול כאדם הקורא לחבירו שיבא אליו וכבן קטן הקורא לאביו לבא אליו להיות עמו בצוותא חדא" (וכמו שמבאר שם ש"קריאה" זו היא על ידי התורה דוקא⁴⁷) – ע"ד המבואר לעיל בפירוש "קרוב לשמים".

(משיחות ו' תשרי תשמ"ז,

ש"ש (האזינו) תשכ"ז)

(45) ראה סה"מ תרצ"ט (ע' 136): דרישה וחקירה הן רק בדבר הנעלם ומכוסה . . בדבר הגלוי אינו נופל ענין הדרישה. וראה שם ע' 143.

(46) ספלי"ז.

(47) ד"ק, קרוב ה' . . לכל אשר יקראוהו באמת ואין אמת אלא תורה" (תניא שם).

דברי תורה כדבעי, הרי הד"ת שלמד מתאחדים עם שכלו והיו לאחדים – וזהו "קרוב לשמים", שבנוגע ל"שמים" – תורה – צריך האדם להיות "קרוב", ש' תפיסת דברי תורה היא בדרך "קירוב":

משא"כ מצות, הרי המכוון העיקרי הוא – קבלת עול מצות, "אשר קדשנו במצותיו וצונו". שלכן עיקר ענין המצות הוא (לא כוונת המצות – שעל ידה מרגיש האדם שייכותו להמצוה והתועלת וכו' שיש בעשייתה – אלא) – מעשה המצות, כי דוקא בהעשי' בפועל בא לידי ביטוי דעושה מפני "וצונו", ביטול האדם להקב"ה וקבלת עולו יתברך. וזהו הפירוש ב"רחוק מן הארץ" ע"פ הפירוש שקאי על מצות – שהעבודה של "ארץ", קיום המצות, צ"ל בדרך "ריחוק", ה' עבודה דקבלת עול⁴⁸.

ח. ולפי זה יש לומר עוד, ששני

(44) ולפירוש זה יש לומר, דגם זה שישעי' ה' "קרוב לארץ" הוא למעליה, עפ"מ שנת' במק"א (לקו"ש ח"ט ע' 214), שזה שייך להעבודה דלעת"ל (שזהו"ע של ישעי' – נבואות הגאולה), שאז יהי' "מעשה גדול" (ע"ש).

ואולי עיקר – דרגת כל הנביאים (וישעי' בתוכם) ועיקר שליחותם שיקיימו מצות (ות"ת בתור מצוה – בכלל): ענין משה – תורת משה, וכן ש' קיבל תורה מסני ומסרה. ויש לקשר זה ולבאר עפ"מ ש"כ ברמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ז ה"ו). פיהמ"ש הקדמה לפ' חלק היסוד ה' מו"נ ח"ב פל"ח"ט) חילוקי נבואת משה ושאר הנביאים.

האזינו

את בני¹, „נאמנים (לו) בארץ מדבר שקב-
לו עליהם תורתו כו“.

אבל לכאורה גם פירוש זה צ"ע –
ובלשון הרמב"ן²: „זה איננו מטעם
הפרשה, כי הכתוב הוכיח את ישראל
ומזכיר תוכחה אשר עשה השם עמהם
והם גמלו להם³ רעה תחת טובה“
(וכפרש⁴) להלן⁵, דברי תוכחה הם לה-
עיד השמים והארץ . . . וכל הענין מוסב
על זכור ימות עולם . . . כן עשה להם
כו“ – וכיצד מתאים להכניס באמצע
דברי תוכחה אלה, ע"ד שנחם של
ישראל „נאמנים . . . שקבלו עליהם תורתו
כו“?

ועפ"ז הו"ל לרש"י להביא (רק) את
פירוש התרגום⁶: „ימצאהו – יספיקהו
כל צרכו במדבר“.

ובפרט שהמשך פסוק זה עצמו „יסוב-
בנהו יבוננהו יצרנהו גו“, קאי על „טו-
בות אשר עשה השם עמהם“, כפרש⁷
„יסובבנהו, שם סבבם והקיפם בעננים
וסבבם בדגלים . . . וסבבם בתחתית ההר
כו“. יבוננהו, שם בתורה ובינה. יצרנהו,
מנחש שרף ועקרב ומן האומות – וא"כ
ודאי ה' יותר מתאים לפרש גם תחילת
הפסוק שבאה לתאר ה„טובות אשר עשה
השם עמהם“.

[י"מ⁸ הקושי בפירוש התרגום – כי

א. „ימצאהו בארץ מדבר“, ופרש"י
„אותם מצא לו נאמנים בארץ מדבר
שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו מה
שלא עשו ישמעאל ועשו שנאמר: וזרח
משעיר למו הופיע מהר פארן“ (ואחרי
שמבאר כל המשך הכתוב חוזר ומביא
ש„אונקלוס תרגם, ימצאהו יספיקהו כל
צרכו במדבר כמו ומצא להם, לאי-
ימצא לנו ההר“).

הטעם שלא פירש רש"י כתוב זה
(„ימצאהו בארץ מדבר“) פשוטו כמשמעו,
שהקב"ה „מצא“ את עם ישראל במדבר,
דהיינו בחירת הקב"ה בעם ישראל במד-
בר סיני (בעת מ"ת), י"ל, כי התחלת
הבחירה בעם ישראל היתה לפני בואם
למדבר, בהיותם במצרים, כמפורש ב-
קרא⁹, „לבוא לקחת לו גוי מקרב גו“,
וא"כ קשה לומר ש„מצאית“ עם ישראל
היתה במדבר. ולפיכך פרש"י ש„ימצא-
הו בארץ מדבר“ היינו מה שהקב"ה מצא

(1) פרשתנו לב, י.

(2) ברכה לג, ב (ובפרש"י שם).

(3) בהעלותך יא, כב (וראה רש"י שם).

(4) יהושע יז, טז (וברש"י שם. וכן בתרגום שם).

(5) וכה"ל לפי אחד בספרי כאן.

(6) ראה יתרו יט, ה'ז. ובכ"מ.

(7) ראה גם אברבנאל כאן (הספק הו'). – וראה
פי' המלבי"ם כאן.

(8) ואתחנן ד, לד. וראה שמות ג, ז ואילך.

ובכ"מ.

(9) בספרי כאן (וכן בב"ר פכ"ט, ג. במדבר
פ"ב, ו). „כענין שנאמר (יהושע ט, י) כענבים במדבר
מצאתי ישראל“ (וראה ראב"ע ורד"ק יהושע שם).
אבל רש"י מפרש הכתוב בהושע שם – „כענבים
שהם חביבים במדבר כך חיבבתי את ישראל“, ולא
שהקב"ה מצא את ישראל במדבר.

(10) כאן.

(11) כ"ה ברמב"ן לפנינו. וצע"ק.

(12) לב, יב. וראה רש"י שם, לה (בסופו).

(13) לב, יז.

(14) וכן פי' ברי"ב כבוד שור, רבותינו בעה"ת

ועוד כאן. וכה"ל לפי אחד בספרי כאן.

(15) אברבנאל הנ"ל.